

VATAS-POSTI

Vatasten sukuseura ry

Jäsenlehti n:o 4, lokakuu 2012

Frida (4½ v): "Kuvassa on Mikko ja Sisko Vatasen talo Tohmajärvellä, jossa kävimme suukokouksen yhteydessä. Kuvassa on sateenkaari, kukkia ja sydän. Kuvassa ovat lisäksi lastenlapsensa Kaisa ja Kalle." Samalla matkalla oli mukana myös Ida-serkku. Idan piirros löytyy sivulta 9.

Vapaan, Onnellisen kanan munia

Niina ja Mika

Vatanen

Kiihtelysvaara

Puheenjohtajan palsta

SUKUJUHLAN JÄLKEEN

Sukuseuramme toinen sukujuhla ja vuosikokous pidettiin Tuupovaarassa la 4.8.12. Järjestäjät olivat tyytyväisiä noin sadan hengen osallistujajoukkoon, mutta juhlatilaan olisi mahtunut enemmänkin. Juhlastamme kerrotaan toisaalla lehdessämme tarkemmin.

Juhlan jälkeen pidetty sukokokous puolestaan kärsi osanottajapulasta, jos sitä verrataan sukujuhlissa olleiden määrään. Hallituksen valmistelema kokous sujui nopeasti, mutta ehdittiin silti keskustella sukuseuran tulevasta toiminnasta.

Hallituksen kokoonpano on lähes entinen, yksi jäi pois, mutta hallitus sai valtuudet käyttää asiantuntijajäsentä työskentelyssään. Siihen tehtävään on jo lupautunut Anneli Saarinen edustamaan lisälmen Vatasia.

Hallitus joutui valitsemaan uuden sihteerin, entisen sairastumisen vuoksi. On aika kiittää Aino Kurvista hänen tekemästään aloitusajan suuresta työstä sihteerinä. Hyvä oli entinen, mutta hyvä saatiin uusi.

Seuran tiedotustoiminta on osaavissa käsissä, kun hallitus valitsi tiedotusryhmään varapuheenjohtaja Jukka Hirvosen ja sisarukset Aino Kurvisen ja Anja Sauran. Sukututkimuksen suurta tehtävää hoitamaan saatiin uutta voimaa Jukan ja Anjan kaveriksi. Ryhmään kuuluu nyt heidän lisäksi edellä mainittu Anneli Saarinen ja Elsa Kaipio Littoisista. Toivon heille jaksamista suuressa, kärsivällisyyttä vaativassa työssään.

Lehdestämme löytyy kaikkien toimijoiden yhteystiedot. Heihin voit ottaa yhteyttä sukuseuraan liittyvissä asioissa. Tietoa saat myös nettisivuilta, www.vataset.org.

Uutena muotona hallituksen jäsen ja sihteerimme sai tyttärensä tekemään meille sivut

facebookiin. Siellä onkin alkanut käydä melkoinen vilске. Hallitus toivoo, että sivujen avulla saataisiin nuoria kiinnostumaan sukuseurastamme ja tulemaan mukaan toimintaan. Sivujen avulla on mahdollisuus saada apua yhteyksien luomisessa, serkkujen löytämisessä ja se auttaa tietojen saannissa ja jakamisessa. Haluan esittää suuret kiitokset sivujen tekemisestä niiden tekijälle. KIITOS.

Täytettyjä perhetietolomakkeita kaipaavat Jukka ja Anja toivovat saavansa niitä runsaasti lisää. Lomake on tarpeellinen sukukirjaan tietojen saamisen takia. Ilman lupaa ei nykyisin voi kirjaan tietoja laittaa. Ellet tätä lukiessasi ole vielä lomaketta täyttänyt, niin ryhdy toimeen. Nettisivuilta saat tulostettua sen, täytä ja lähetä se Jukalle tai Anjalle. Kerrothan myös sukuun kuuluville tuttavillesikin sen täyttämistä. Kertoa voisi myös sukuseurastamme sukuun kuuluville ja mahdollisuudesta liittyä jäseneksi seuraamme. Jäsenmäärämme on kiivennyt jo reilusti yli sadan. Milloin rikomme kahden sadan rajan?

Tässä lehdessä on tietoa Muisteluksia kirjasta, jonka painamisessa sukuseuramme oli mukana Tuupovaara Seuran kanssa. Kirjan tekstin on Anni Lankinen kirjoittanut jo vuonna 1972. Kirjoittaja toivoo, että joku sen avulla kiinnostuisi myös omista juuristaan. Tilaa ja tutustu, sillä kirjassa on myös hyvin kerrottua tietoa elämästä ennen.

Vettä on satanut menneenä kesänä varmasti vähintään riittävän paljon joka puolella Suomea. Jäämme odottamaan millainen on tuleva talvi ja seuraava VATAS -POSTI.

Hyvää syksyä ja talvea lukijalle toivottaa

Kyösti Vatanen

Pekka S. Vatanen, Huosiovaaran toinen isäntä

Pekka Simo Vatanen syntyi 23.1.1935 vanhempiensa **Annikki** (s. Honkasalo 1904 - 1986) ja **Pekka T. Vatasen** (1902 - 1991) kolmantena lapsena. **Anneli**-sisko oli kuollut pienenä vauvana 1933, ja **Aulikki**-sisko (k. 2009) oli kaksi vuotta Pekkaa vanhempi. Pekka S. avioitui 1960 **Liisa Reijosen** kanssa ja samana vuonna heistä tuli Huosiovaaran toinen isäntäpari. Annikki ja Pekka T. siirtyivät asumaan rakentamaansa "Alataloon" lähelle entistä kotia.

Pekka T. osti Huosiovaaran tilan 1930 isänsä **Ukko-Pekka Vatasen** jyrkästä vastustuksesta huolimatta. "Jos kerran mökkiläiseksi haluat niin siinä on tila sinulle", oli Ukko-Pekka todennut pojalleen. Pekka T. kunnosti tilan rakennukset, hoiti metsiä ja viljeli tuupovaaralaisittain vähäkivisiä ja multavia peltoja. Hän hoiti yhdessä apulaisten kanssa lehmät. Hän oli käynyt kansanopiston ja maamieskoulun.

Pekka T. niittämässä v. 1931

Moninaiset luottamustehtävät pitivät hänet kotoa poissa. Äiti Annikki oli käynyt keski-koulun, luki paljon, teki sanaristikoita ja oli ketjupolttaja. Pekka T. piiputteli. "Äiti oli erikoinen persoona mutta hyvä äiti", Pekka S. painottaa. Liisa-miniä muistelee lämmöllä appivanhempiaan. Anopin sairastaessa viimeisinä elinvuosinaan miniä oli hänen luottohoitajansa. Leskeksi jäätyään Pekka T. kävi päivittäin ruokailemassa "Ylätalossa" Liisan keitoksia. Usein hän oli muistellut sota-aikoja ja monesti vähän anteeksi pyydellen todennut: "Minä vain aina näitä sota-aikoja..." Pekka T. oli musikaalinen ja nuorena hän oli esiintynyt kesäjuhlissa. Eläkkeellä ollessaan hän soitti vain miniälleen

nimipäiväonnitteluja puhelimen välityksellä. Kappale oli Konsta Jylhän Vaiennut viulu.

Isovanhemmat **Anna** ja **Ukko-Pekka Vatanen** jäivät Pekalle aika etäisiksi vaikka välimatkaa Konnunniemen mummolaan oli vain muutama kilometri. Ukko-Pekka oli määrätietoinen, kehitti tilaa ja oli liikemies. Pekan mieleen on jäänyt Ukko-Pekan "namun" jakotilaisuus: avaimien kilistys, pienin lapsi jonossa ensimmäisenä kassakaapin edessä. Anna-mummo oli tiukan paikan tullen sanonut viimeisen sanan perheessä. Mummon hautajaisista 1942 Pekka muistaa saattoväen paljouden ja sen, että hevosia oli pitkä rivi kytkettyinä pistoaitaan. Tuupovaaran kirkon alttaritaulu, Anna ja Ukko-Pekka Vatasen lahjoittama Eino J. Härkösen maalaama Ylösnousemus oli ensi kertaa käytössä Anna-mummon hautajaisissa.

Pekka kävi kansakoulun lisäksi Niittylahdessa kansanopiston ja Liperissä Siikasalmella maamieskoulun. Asevelvollisuutensa hän suoritti Kouvolassa autokomppaniassa. Sotilasarvoltaan hän on kersantti. Pekka suoritti ajokortin 1953. Auto oli hankittu perheeseen edellisenä vuonna.

Pekka kertoo saaneensa yhteiskunnallisen herätyksen kansanopistossa suurelta osin erään taitavan opettajan ansiosta. Luottamustoimia hän on hoitanut vuodesta 1954 vuoteen 2004 yhteensä 50 vuotta. Lista on hengästyttävän pitkä: kunnallisia, poliittisia ja osuustoiminnallisia tehtäviä. Viimeiseksi Pekka hoiti Tuupovaaran seurakunnan hautausmaan aitatoimikunnan jäsenyyden. Raskaimmaksi luottamustehtäväkseen Pekka mainitsee Tuupovaaran kunnanhallituksen puheenjohtajuuden, mieluisinta oli toimia Lihakunnassa ja Atriassa. Tehtävät antoivat ja ottivat paljon, sai tavata uusia mielenkiintoisia ihmisiä aivan yhteiskunnan huipulta ja vaikuttaa tärkeäksi kokemuinsa asioihin. Luottamustoimien takia matkustuspäiviä tuli vuosittain melkoinen määrä. Pekka kertoo tehneensä 167 ulkomaanmatkaa ja käyneensä 26 maassa. Osa matkoista on perheen kanssa tehtyjä.

Pekka on palkittu monilla kunnia- ja ansiomerkeillä. Talousneuvoksen arvonimen hän sai 1991. Suuressa arvossa hän pitää 1992 saamaansa Maataloustuottajain Keskusliiton kunniamerkkiä. Isän saama Asekätkentämitali on Pekalle hyvin arvokas.

Pekka tapasi tulevan vaimonsa Liisa Reijosen, PKO:n myyjättären, Martti-veljeni nimipäivillä Pomilossa. Pekan kertoman mukaan kohtaaminen oli kohtalokas, Liisa kyllä muistaa vähän toisin. Häitä juhlittiin 1960 ja samalla asetuttiin asumaan Huosiovaaran tilalle. Liisa oli valmentautunut emännän tehtävään käymällä Siikasalmen kotitalouskoulun. Tilalla oli neljä lehmää, 11 ha peltoa ja vähän metsää. Ensimmäiset vuodet olivat hyvin työntäyteisiä ja taloudellisesti tiukkoja, mutta onnellisia vuosia. Peltoa raivattiin lisää, peltopinta-ala suureni 32 hehtaariin.

Rakennettiin kuivaamo, sikala ja traktoritali, asuinrakennustakin kunnostettiin kolmeen otteeseen Liisan ja Pekan isännöidessä. Pekan ollessa luottamustoimissaan Liisa kantoi vastuun tilalla. ”Oli hankalaa, kun ei ollut kännyköitä eikä Pekkaan saanut yhteyttä. Meillä oli sopimus, että se, joka on kotona tekee päätökset.” Pekka sanookin, että ilman Liisan työpanosta tilalla ja lasten kasvatuksessa eivät asiat olisi tulleet hoidetuiksi. Lapset **Pekka K.** (s. 1962) ja **Vuokko** (s. 1963) olivat pienestä pitäen mukana talon töissä. Kun Liisa oli lasten kanssa ulkomaan matkalla Roomassa, Vuokko lähetti isälleen kortin, jossa luki: ”Täällä sitä ollaan kaukana kantturoista.”

Neljä sukupolvea Pekkoja: Pekka T., Pekka K., Juha-Pekka ja Pekka S.

Liisa ja Pekka siirtyivät eläkkeelle 1991 ja asettuivat asumaan Alataloon Annikki ja Pekka T.:n entiseen kotiin. Pekka sanoo, että eläkkeellä ollessakin säilyi työoikeus tilalla. Nyt tilaa hoitaa Pekka K. yhdessä vaimonsa **Riikan** (s. Sairanen) kanssa. Vuonna 2004 Pekka K. ja Riikka lopettivat sikojen kasvattamisen, ja nyt peltoja viljelee vuokraviljelijä. Pekka K. ja Riikka käyvät töissä Joensuussa. Lapset **Juha-Pekka** ja **Mikko** ovat jo aikuisia.

Ylätalon piha nykyään

Vuokko asuu miehensä **Ulrich Dresslerin** ja kolmen lapsensa (**Annika, Sonja, Tommi**) kanssa Saksassa. Lapset ovat kasvaneet kaksikielisiksi. Nuorimmainen 5-vuotias Tommi on isovanhempiensa silmäterä. ”Mummi, sinä saisit jäädä ikiajoiksi tänne meille”, oli Tommi tuumannut viime Saksan vierailulla. ”Mummila on paras paikka maailmassa, minä haluan sinne takaisin”, oli Tommi kuuluttanut paluumatkalla Saksaan tänä kesänä. Vuokon perhe on joka kesä Tuupovaarassa useita viikkoja, samoin Liisa ja Pekka vierailevat vähintään kaksi kertaa vuodessa Saksassa.

Nyt Liisa ja Pekka viettävät kaksin rauhallista eläkeläisen elämää. He kiittelevät hyviä naapureitaan ja surevat sukulaisten harvenemista. Ennen suku kokoontui Konnunniemeen Lauri-sedän nimipäiville 10.8. Samoin jouluja vietettiin yhdessä: joulupäivänä Konnunniemessä, tapanina Huosiovaarassa ja uutena vuotena Rekivaarassa Kyösti-serkun luona ja loppiaisena Kakravaarassa Eeva-tädin luona. Sukulaissuhteet olivat hyvin tiiviit.

Liisa ja Pekka lukevat paljon. Liisa on ahkera kirjaston käyttäjä, Pekka syynää tarkkaan sanomalehdet. Liisa käy kuntosalilla ja uimassa sekä Martoissa. Talvella Pekka tekee

itselleen 700 metriä pitkän hiihtoladun lähimaastoon. ”Parhaimpina talvina olen hiihtänyt 1000 km, terveys on kohtalainen. Pääasia, että pää toimii”, Pekka toteaa hymyssä suin.

Olen istunut Liisan ja Pekan luona pitkän tovin. Päivä on kääntynyt illaksi, sade on tauonnut. Aurinko paistaa vielä korkealta, ja alkukesän luonto on hehkeimmillään. Pekka kertoo perunan olevan jo isolla taimella. Sisällä on kodikasta, kaikki huonekalut ja esineet ovat aikoja sitten löytäneet paikkansa. Liisalle ja Pekalle on yhteisiä vuosia kertynyt 52. Lopuksi kysyn: ”Oletteko olleet onnellisia?” Liisa ja Pekka katsovat lämpimästi toisiinsa ja nyökyttelevät. ”Emme ole edes riidelleet. Asioista olemme olleet eri mieltä mutta emme ole riidelleet”, Pekka vahvistaa.

Pekka S. ja Liisa

Rakastaa ja tulla rakastetuksi – se lienee yksi elämän syvimpiä tarkoituksia.

Liisa Koponen

Muistikuvia Ukko Pekka Vatasesta

Seuraava tarina on pieni valikoitu kooste henkilökohtaisista muistoistani ukistani Pekka Vatasesta (1874 - 1957). Veljelläni Tuomo Vatasella lienee ainakin yhtä paljon muistikuvia. Hän oli useimmiten hevoskuskina Ukon jopa useamman päivän mittaisilla retkillä mm. Selkielle, tyttärensä Ainon ja vävynsä Yrjö Variksen kotiin. Ymmärsimme jo lapsina, että meidän ukkimme oli jotain erikoista, vahva persoona. Meille lapsille hän oli luotettava ja lämmin ihminen.

Kodin ulkopuolella hän oli oman aikansa näkyvä vaikuttaja sekä kunnalliselämässä että laajemmissakin piireissä. Hänen vakaita talonpojan mielipiteitään kuunneltiin mielellään vaikkapa Wärtsilä Oy:ssä tai "Kutsetin" johtopiireissä. Pikku tyttönä en vielä voinut tajuta, miten isoista asioista kulloinkin oli kysymys, kun arvokkaan näköisiä herraseurueita tuli Ukkoa tapaamaan Konnuniemeen. Vieraat tietenkin kestettiin viimeisen päälle. Ihmettelin, mistä ja miten äiti ehti taikoa niin upeita päivälliskattauksia karjalaisine herkuineen. Oikein tärkeiden vieraiden kunniaksi Ukko kruunasi aterian lasillisella konjakkia, jonka piti olla Frapin'ia tai Meukowia. Näitä salaperäisiä pulloja hän säilytti "lahvipiirongin" salalokeroissa. Asioista viimeisimpiä suuria vääntöjä lienevät olleet suojeluskuntatalon rakennuksen rahoituksen hankkiminen sekä valtion myönteinen päätös Joensuu-Ilomantsi rautatien rakentamisesta. Ukko-Pekka Vatanen oli mukana yhtenä niistä kaukokatseisista maakunnan kehittäjistä, jotka jaksoivat taistella pitkät projektit loppuun saakka. Häntä kutsuttiin yleisesti Ukko-Pekaksi. Kertyneen maaomaisuutensa perusteella hän sai kansan suussa liikanimen Tuupovaaran keisari.

Kun minä olin pieni, alle kouluikäinen, koko Konnuniemen kylässä ei ollut muita ikäisiäni lapsia. Niinpä reilusti eläkeikään ehtineestä Ukosta, kuten häntä perhepiirissä kutsuttiin, tuli aivan kuin itsestään minulle läheisin

kaveri. Minusta taas tuli Ukon Sirpukka. Se oli lempinimeni, jota varjelin mustasukkaisesti. Muuten niin rakas serkkuni Annamaija Lankinen sanoi olevansa myös Ukon Sirpukka. Sekös minua harmitti, vaikka hänellä ei ollut mahdollisuutta kiivetä Ukon syliin muulloin kuin loma-aikoinaan. Lopulta ymmärsin, miksi Annamaija teki niin. Hän oli menettänyt isänsä, jääkärimajuri Väinö Lankisen, alle 2 vuotiaana. Vapausota oli vaatinut veronsa. Miehen malli ja turva oli haettava lähisukulaisista.

Ukko-Pekka ja Sirpukka

Ukko otti minut kainaloonsa päiväunille, leikki kanssani mielikuvitusleikkejä, luki satuja ja opetti minulle monia arkielämän taitoja. Opin tekemään pienellä puukollani oikeasti soivan pajupillin ja koristeellisen paimensauvan. Samoin luovutin ylpeydellä äidille Ukon neuvoilla tekemäni varpuvispilät ja siivoukseen sopivat lehdesvastat. Opin, miten tehdään suutarien käyttämää virpeä eli pikilankaa rukkasten paikkaukseen ja hevosvaljaiden korjaamiseen. Tiesin myös, miten sulatetulla lampaan rasvalla voideltiin lapikkaat lähes vedenpitäviksi.

Ukko pahoitteli sitä, ettei minulla ollut ikäistäni leikkiseuraa. Niinpä hän kannusti minua osallistumaan voimieni mukaan ison talon monipuolisiin töihin. Hän teetti seppä Tahvanaisella minulle pienet, mutta oikeat

työkalut, kuten viikatteen, kassaran ja kihvelin eli talikon. Viikatteen käytöstä jäi erityisesti mieleeni kauran niitto. Kihveliä käytin lannan ajossa. Kun hevosvetoisen ”ressohkan” kuorma oli täysi, otin tukevan asennon kuorman päällä kihvelini varassa. Harmi, ettei tästä ole yhtään valokuvaa. Ukon mielestä olin mukana oikeissa töissä. Palkaksi saatoin saada ylimääräisen karkin, jonka Ukko antoi juhlassa kassakaapistaan, helisyttämällä ensin avainnippuaan. Joskus, kun meitä serkuksia oli koolla enemmän, kaikki tiesivät odottaa rituaalia, jossa Ukko järjesti meidät karkkijonoon pituusjärjestyksessä. Pienet eteen ja suurimmat ”vonkat” taakse. Sitten seurasi avainnippun helisytyks ja kassakaapin avaus. Muistan hyvin kassakaapin makean suloisen tuoksun, jossa oli ripaus hunajaa, mausteita ja kirjelakkaa. Mielipuuhiat olivat tuohon aikaan kotieläinten hoito tallissa ja navetassa. Eläkkeellä oleva viisas ruuna Vauhti Ville ymmärsi, että olin hänen emäntänsä. Hevonen söi kädestäni kevään ensimmäiset voikukan lehdet, antoi taluttaa paperinarusta tekemästäni ”marhaminnasta” ja totteli Ukon komentoa asettua ylisille menevän vetosillan viereen, jotta pääsisin kapuamaan helpommin selkään. Ukolla oli jotenkin hyvin lempeä, mutta vahva suhde kotieläimiimme. Hevostallista kuului hyväntahtoinen ”höhöhö” hirtaus tervehdykseksi, kun Ukko saapasteli sisään päitset kädessään valitsemaan seuraavan retkensä ajokkia. Lehmiä Ukko kutsui nimeltä laitumelta kotiin lypsettäviksi. Kun Ukko viritti tipi-tipi-tipitiiipi kutsuhuutonsa, pölähti koko kanalauma puoliksi juosten, puoliksi lentäen pihan poikki jyväaitan portaille. Siinä istuen Ukko ruokki koko kanalan väen.

Voimakkaimmat muistikuvani liittyvät yhteisiin retkiimme ja kalastukseen. Ukko käveli mielellään metsässä. Hän tarkkaili puuston kasvua mittasakset ja leimakirves mukanaan. Hän mittasi puiden paksuutta joskus myös venyttäen sylinsä puun ympärille. Minusta se näytti hassulta. Katseellaan hän erotti myös tervatautiset puut, näki lumituhot ja arvioi

tulevan vuoden käpysadon. Hauskimpia olivat retket metsälaitumille marjastus- ja sienestysaikaan. Monta kertaa istuimme jonkun suuren ja tuuhean kuusen alla sadetta pitämässä ja samalla siivoten sieniä tai ruhkien marjasaalistamme. Ukko neuvoi minua, ettei ukonilmalla saa mennä korkeiden puiden alle eikä juosta aukeilla ja korkeilla paikoilla. Kerran jouduimme yllättäen rankkasadetta ja ukkosta pakoon suuren kuusen juurelle. Ukko halusi esitellä minulle Pirun maha nimisen kukkulan Loitimon Savilahdessa. Onneksi ukkonen ei iskenyt kuuseen. Ikimuistoisia olivat myös retket yötsyyn Pekka-sedän ja Annikki-tädin luo Huosiovaaraan. Kuuntelin lumoutuneena Pekka-sedän tarinoita ja söin suurella halulla Annikki-tädin maailman makoisimpia vesirinkeleitä. Ukko kyyditsi minua mennen-tullen hevosella. Siitä huvista on säilynyt yksi

vierasvistin portailta otettu valokuvakin. Ukko oli hakemassa Sirpukkansa kotiin.

Opin tuntemaan niin sikeroiset, maiteroiset, vahveroiset kuin kanttareellitkin. Tatteja ei siihen aikaan vielä poimittu lainkaan. Kävim-

me samalla tervehtimässä kaskeamisesta syntyneellä Niemen aholla lampaitamme. Ukon omaperäisen kutsuhuudon kuultuaan koko lammaskatras kipitti tanner tömisten luoksemme. Muutama uuhi ja pässi nousivat takajaloilleen nojaten etukäpäällään Ukon rinnuksiin. Ne tiesivät, että tuliaisiksi oli saatavissa paperipussillisen leivän paloja ja vähän karkeata suolaa.

Mutta sitten se harrastuksistamme mieluisin eli kalastus. Kotitalomme ohi kulki Jänisjoen uoma pienen kosken kautta Loitimoon. Koska koski oli perkaamaton, tulvavesi nousi keväisin rantaniityille. Täten syntyivät mitä mainioimmat rysiä ja verkkojen virittämispäikat hauen kutua varten. Saimme paju-puskien katveesta mahtavia haukisaaliita. Seuraavaksi valmistauduimme säyneen kutuun. Parhaat ottipaikat liinarihmaverkoille olivat jokipenkereellä, syvemmän ja voimakkaamman virtauksen äärellä. Säyneistä opin sen, että sen suomut otettiin tarkasti talteen ja kuivattiin kahvinselvikkeeksi. Minulle tärkein juttu kalastuksessa oli oman pienen rysiä saaminen ja käyttäminen. Ukko oli teettänyt sen Misa Lautasella Huosiovaarassa. Rysiä viritettiin joko pyykkirantaan tai Purmolan lahteen, joka sijaitsi melkein naapurimme Antti Ronkaisen kohdalla. Sillä

saimme keväisin mm. niin suuria haukia, ettei pienen tytön kädet riittäneet kuvaamaan kalojen kokoa. Muistan myös yhden syntymäpäiväni tammikuulta (1948?), jolloin rysääni oli uinut jättimäde. Myös lahnan kutua seuraamme tietenkin, joskin se tapahtui Loitimolla. Se oli jostain syystä enemmän miesten hommaa, johon minä en aina mahtunut mukaan. Lahnat savustettiin tai graavattiin kesän suolakalaksi. Ukolla oli tapana vuolla terävällä linkkuveitsellään suolalahnaa voileivän päälle. Makkaroita ym. leikkeleitä ei kaupoissa juuri ollut eikä niitä ostettu. Kalastuksen ohella opin Ukolta myös hyödyllisen taidon perata ja tarvittaessa fileerata saaliskalat.

Sokerina pohjalla olkoon vielä minulle rakas muisto Ukosta. Tiesin kevään tulleen, kun Ukko otti esille terva-astian, lämmitti sen ja tokaisi minulle: "Tulehan Pirjo! Tervataan vene ja katotaan, jotta tappi, äyskäri, aivot ja mela ovat mukana." Tervan tuoksussa ja venettä tervatessaan hän hyräili keksimäänsä laulun pätkää: "Tule kesä, tule kesä, tule pyykkirantaan. Sitten se Ukko Pirjon kanssa kalloo kontilla kantaa." Kiitos rakas Ukko näistä lapsuuteni hauskoista muistoista.

Pirjo-Riitta Vatanen

Ida (4 v): "Kuva esittää meidän Helsingistä tullutta Leo Vatasen perhekuntaa. Ylimääräisenä on mukana Fridan pikkusisko Saga (2½ v), jonka oli jäätävä kotiin äidin ja pikkuruisen siskovauvan kanssa."

Sukututkimustilanne 22.9.2012

sukuhaara	kantaisä	tauluja	henkilöitä
Tuupovaaran Vataset	Pekka Vatanen s. 1715	465	2753
Hammasmaa	Olli Vatanen s. 1660	176	1103
Heinävaara	Olli Vatanen s. 1690	132	820
Valkeavaara	Olli Vatanen s. 1686	114	660
Kostamus 1 (Viena)	Andreij Vatanen	31	190
Kostamus (Viena)	Huotari Vatanen	10	90
Iisalmi (Lapin Vataset)	Johan Vass s. 1723	29	210
Iisalmi Kääriänsaari	Paavo Vatanen s. 1724	41	300
Iisalmi Korpijärvi	Olli Vatanen s. 1718	4	28
Kiihtelysvaara Keskijärvi	Paavo Vatanen ent. Myller s. 1832	19	145
Karttula Punnonmäki 2	Lauri Vatanen s. 1710	5	36
Karttula Punnonmäki 1	Johan Vatanen s. 1746	8	47
Karttula Tallus A	Tuomas Vatanen s. 1740	8	54
Karttula Tallus B	Olli Vatanen s. 1732	7	50
Pielavesi, Tallus	Paavo Vatanen s. 1760	3	14
Kerimäki, Kummunranta	Kalle Vatanen s.	6	
Kerimäki, Jouhenniemi	Kalle Vatanen s. 1721	38	230
Pielisjärvi	Risto Vatanen s. 1735	98	730
Maaninka	Kasper Vatanen Warg s. 1727	16	80
Maaninka Venäjänsaari	Johan Vatanen s.1791	3	17
Muolaa	Staffan Vatanen s. 1758	53	282
Rautavaara	Olli Vatanen s. 1675	22	130
		<u>1288</u>	<u>7969</u>

Elsa Kaipio, Vatasten sukututkija

Turun kupeessa Littoisissa asuva Elsa Kaipio on tehnyt sukututkimusta jo parikymmentä vuotta. Hän sanoo oppineensa kantapään kautta ja kuuluu Turun sukututkimusseuraan.

Elsa on tutkinut monia sukuja, sekä omia, että miehen puolelta. Elsan isä on Juuan Pennasia, isomummu Tahvanaisia, tutkittu on myös Repoja, Pesosia ja Kortelaisia Vatasten lisäksi.

Elsa on käynyt lukemassa vanhoja, oikeita kirkonkirjoja mm. Tuupovaarassa, Juuassa, Joensuussa, Ilomantsissa. Tutuksi on tullut Turun maakunta-arkisto ja apuna käytetyt Karjalan tietokanta, SSHY, Hiski, jne. Olisi hyvä, jos osaisi lukea vanhaa tekstiä, Elsa sanoo.

Elsan isoäidin isoisä oli Pietu (Petter) Vatanen ja Elsa itse on syntynyt Koveron Vaarantalossa. Koti oli pieni muutaman lehmän tila, mutta ”nälässä ei tarvinnut nukkumaan mennä”. Koulujen jälkeen pikkutiloilta piti siihen aikaan lähteä töihin muualle; Elsa ensin Helsinkiin, sieltä Nummelan ja Raision kautta Littoisiin.

Elsa on lähettänyt 1775 nimeä Konnunniemen = Tuupovaaran Vatasiin, 52 nimeä Kerimäen ja 684 Pielisjärven Vatasiin sekä tietoja Rautavaaran ja luovutetun Karjalan Vatasista. Sukututkimuksen parissa Elsa aikoi viettää myös kesälomansa. ”Sukututkimukseen ei kyllästy – se on kuin tauti!”

Sukututkijoilla riittää yhteisiä puheenaiheita ja tarkistettavia tietoja. Anja ja Elsa kävivät läpi Vatasten tietoja.

Teksti ja kuvat: Aino Kurvinen

DNA sukututkimuksessa

Perintötekijät eli geenit ovat DNAta. Valtaosa geneista on kromosomeissa, joita on kaksi kappaletta kutakin; toinen peräisin isältä ja toinen äidiltä. Mitokondrioita on kaikissa meissä, mutta Y-kromosomeja vain miehissä. Mitokondrioita ja Y-kromosomeja on kussakin vain yhdenlaisia. Mitokondrioiden ja Y-kromosomien kullekin ihmiselle ominaista tyyppiä kutsutaan *haplotyypiksi*. Mitokondriot vastaavat solujen keskeisistä toiminnoista. Mitokondrioita on joka solussa kymmeniä; niissä jokaisessa on pieni pala DNAta. Mitokondriot periytyvät vain äidiltä niin tyttärille kuin pojillekin; isät eivät periä niitä lapsilleen. Y-kromosomi puolestaan periytyy suoraviivaisesti isältä pojalle; toisin sanoen samalla tavoin kuin vaikkapa

Vatasten sukunimi. Tyttärillä Y-kromosomia ei ole. Y-kromosomin DNA muuntelee paljon vähemmän kuin mitokondrioiden DNA.

DNAn muuntelu on syntynyt, ja sitä syntyy jatkuvasti, periytyvän muutoksen, mutaation, kautta. Jos haplotyypissä on ollut järjestys 1: ABCDEF, niin 2: ABCTEF on syntynyt siitä mutaation kautta. Kolmas tyyppi ABVTEF taas on syntynyt ABCTEFstä toisen mutaation kautta, mutta ei suoraan ensimmäisestä tyyppistä. Järjestys on siis 1 → 2 → 3. Sukututkimuksessa edellä kuvatun mutaatioiden järjestyksen tulisi näkyä vastaavasti etäisempänä sukulaisuutena. Lähisukulaisten haplotyyppien voidaan olettaa yleensä olevan aivan samanlaiset. Naisissa ei ole Y-kro-

mosomia. He saavat tiedon omaistensa Y-kromosomista pyytämällä näytteen isältään, veljeltään, isänpuoliselta sedältä tai tämän pojilta. DNA näyte otetaan hipaisemalla puuvillapuikolla suun limakalvoa tai nykyään yleensä syljestä.

Suomalaisten mitokondrioiden ja Y-kromosomin haplotyyppien taajuudet ovat hyvin selvillä. Y-kromosomityyppi I1 (nimi on annettu mutaatioiden mukaan) on yleisin Länsi-Suomessa niin että yli puolet satakuntalaisista miehistä on tätä haplotyyppiä. Muut suomalaiset miehet ovat sitten pitkälle haplotyyppiä N1c1, jota on myös saamelaisissa ja muissa pohjoisissa kansoissa. Y-kromosomin haplotyyppijä I1 ja N1c1 tavataan, tosin vähemmän kuin Suomessa, myös Pohjoismaissa ja Baltiassa, mutta muualla ne ovat harvinaisia. Euroopassa on seitsemän laajalle levinnyttä mitokondrioiden haplotyyppien ryhmää. Näiden alatyypeistä U5, HVSI 298 ja H1 ovat ominaisia suomalaisille.

Vatasten sukuseuran kannalta mielenkiintoisia kysymyksiä voivat olla esimerkiksi se, periytyvätkö kaikki Vataset samasta kantaisästä ja jos periytyvät, missä ja milloin tämä esi-isä on elänyt. Mistä hän on peräisin? Sopiiko näin saatu tieto yhteen kirkonkirjoista saadun kanssa? Käytännössä voitaisiin testata joitain eri puolilla maata tai jopa Vienassa asuvia Vatasia.

Sukuseura tai sen jäsenet voisivat ottaa yhteyttä esimerkiksi Suomi DNA projektiin. Se on toiminut vuodesta 2006. Projektin tarkoituksena on paikantaa todellisia esivanhempia ja selvittää, mistä he ovat peräisin. Koska suomalaiset ovat yleisesti pitkälle samanlaisia, tarvitaan melko perusteellisia testejä. Y-kromosomista tutkitaan 67 vertailutekijää ja mitokondrioiden osalta peräti 16569.

Käytännössä selvitys tehdään amerikkalaisessa laboratoriossa koneella. Testit voi myös yhdistää.

Internetissä on suomenkielinen selostus kohdassa

<http://fidna.info/wp/mtdna-results/?lang=fi>

Siitä voi tilata suomenkielisillä ohjeilla varustetun DNA-testipakkauksen ja samalla voi liittyä Suomi DNA vertailuprojektiin. Vertailuprojektin osallistujat voivat tulosten selvittyä ottaa halutessaan yhteyttä sukulaisiinsa, joista he eivät aikaisemmin olleet tienneetkään. Jäsenetuna hinnat ovat edullisemmat kuin yksittäisinä tilauksina muilta toimijoilta tehdyt (yleisesti suuruusluokkaa 100 - 200 €).

Suomi DNA-hanke on viime kesänä saanut kuponkikoodin, jonka avulla sukuseura voi kerätä keskuudestaan halukkaiden listan, jos näitä ilmoittautuu vähintään puoli tusinaa erikoishintaan kohteista Y DNA 67 ja mtDNA kokonaisuudessaan eli yllä mainittu 16569 vertailutekijää ja Family Finderin eli sukulaisten haun. Tällöin on annettava lupa julkaista kaukaisimman esi-isän nimi, elinaika ja asuinpaikka. Tulokseksi saadaan kartta, joka näyttää todellisten sukulaisten asuinalueet. Tätä voi verrata muulla tavoin saatuun tietoon, esimerkiksi kirkonkirjoihin.

Internetin tiedosto on osin englanninkielinen, mutta asiointi käy myös suomeksi yhteyshenkilöiden Lauri Koskisen (koskinen.lauri@gmail.com) ja Marja Pirttivaaran (marja.pirttivaara@gmail.com) välityksellä.

Anssi Saura
sukuseuran jäsen, perinnöllisyystieteen
professori emeritus

Anni Lankisen (o.s. Vatanen) ”Muisteluksia”

Muisteluksia -kirja sisältää sukutarinoita, mutta tarjoaa myös ulkopuoliselle lukijalle kiinnostavia tarinoita tuupovaaralaisista ihmisistä ja heidän arjestaan 1900-luvun alkupuolella, menneiden aikojen töistä ja ihmisten suhtautumisesta työhön sekä tuon ajan asenteista ja arvoista.

Jokaisella on juuret ja juuret johtavat johonkin. Anni Lankisen juuret johtavat Tuupovaaraan ja hän kertoi kirjoittaessaan näitä omia muisteluksiaan toiveen, että jospa tämä saisi muutkin paneutumaan omiin juuriinsa, tutustumaan niihin ja etsimään sellaisiakin juurenmutkia, jotka ovat unohtumassa tai kenties jo unohtuneet. Nuoremmathan eivät näistä taaksejääneistä asioista monestikaan tiedä, mutta kannattaa ottaa niistä selvää, kirjoittaja toteaa. Anni Lankinen kertoo sattuvasti ja elämänläheisesti perheensä ja sukunsa vaiheista; samalla muistelukset ovat erottamaton osa Tuupovaaran kotiseutuhistoriaa.

Hanke muistelusten muuttamisesta kirjaksi lähti alkuun siitä, kun Tuupovaara-Seura ry:lle esitettiin Anni Lankisen kirjoittaman 50 konekirjoitusliuskaa käsittävän Muisteluksia - tekstin monistamista ja seura voisi alkaa myydä noita nippuja. Mutta Annin pojanpoika Antti heitti ajatuksen, että siitähän voisi tehdä pienen kirjan. Vatasten Sukuseura ry lähti mukaan ja Antin veli Juho-Pekka lupasi skannata perhearkistoissa olevia valokuvia kirjaan, sekä taittaa tekstin ja kuvat kirjaksi.

Anni Lankinen o.s. Vatanen syntyi Pomilossa vuonna 1898 ennen perheen muuttoa Konnunniemeen ja on Ukko-Pekan tytär. Siispä tämä kirja, jos mikä, on arvokas perintö jälkipolville ja Vatasten sukuseuralle kuuluva kunniatehtävä tallentaa pala Vatasten juuria.

Kirjan myyntihinta on 20 euroa.

Kirjaa myyvät:

Vatasten sukuseura ry Pekka K.: 045 3231883, pekka.k.vatanen@viestilinja.fi

Tuupovaara-seura ry Aino: 045 78450191, Teuvo: 0400 173 303, t.kuivalainen@pp.inet.fi

Vatasten sukuseura koolla Tuupovaarassa

Mistä kaikki alkoikaan? Eräänä häikäisevän aurinkoisena talvipäivänä reilut kuusi vuotta sitten pidettiin tärkeätä tuumaustuntia. Paikka oli Tuupovaarassa Pomilon (Vatasten kantatila) avara tupa ja sen jyhkeä pirtin pöytä. Sen ääressä istuivat talon isäntä ja emäntä Martti ja Annikki Vatanen, Jukka Hirvonen sekä tämän jutun kirjoittaja Pirjo-Riitta Vatanen.

Jukalla oli mukanaan nippu vanhoja valokuvia, joiden henkilöille yritimme porukalla löytää nimet. Haussa oli myös Kakravaaran vanhan hirsituvan kuva, jonka toisen päädyn asunnosta Antti (Anders) Vatanen oli lähtenyt vaimonsa Sannan kanssa 1900-luvun alussa uuteen elinpaikkaan Kiihtelysvaaran Uskaliin.

Vilkaasta keskustelusta pulpahti muutaman kerran sana sukuseura. Kävi ilmi, että Jukalla oli tekeillä sukukirjan alustava versio. Tekijä oli ajatuksesta perustaa sukuseura innostunut, ns. "liekeissä", kuten nykyään sanotaan. Pohjatyötä ja materiaalin keruuta oli tehty vähin äänin ja pienellä porukalla kunnioitettava määrä. Uskalin työt Aino Kurvinen ja Anja Saura alkoivat valmistella perustamiskokousta yhdessä aktiivisen serkkunsa Kyösti Vatasen kanssa. Me Pomilon ja Konnunniemen Vataset aloimme vasta "makustella", mitä kaikkea oikea sukuseura meille saattaisi merkitä.

Elokuun alussa 2012 oltiin sitten niin pitkällä, että pyöreästi sata vuonna 2010 elokuussa perustetun Vatasten sukuseuran jäsentä kokoontui Tuupovaaran juhlavasti koristeltuun liikuntahalliin. Aiheena oli tutustua laajalle levinneen suvun jäseniin, vaiheisiin ja historiaan. Huomattavan moni osanottajista oli saapunut juhlaan ja varsinaiseen kokoukseen pääkaupunkiseudulta, Pirkanmaalta ja Keski-Suomesta. Puheen sorinasta päätellen kaikkien läsnäolijoiden mielessä pyörivät samat

kysymykset: Kuka olen? Mistä tulen? Mihin kuulun?

Tietoja tarkistetaan

Seuran tarkoituksena on vaalia suvun perinteitä ja edistää jäsentensä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Toiminnan painopisteitä ovat sukututkimus- ja kotiseututyön edistäminen. Kun seura on rekisteröity vajaat kaksi vuotta sitten, on sen noin sataan kasvanut jäsenmäärä huomattavan suuri.

Tervetuliaissanoissaan puheenjohtaja **Kyösti Vatanen** Uskalista totesi, että ensimmäinen toimintakausi on ollut erittäin vilkas ja innostunut. Sukututkijat ovat ahertaneet tähän mennessä läpi valtaisan määrän kirkonkirjojen sivuja ja haastatelleet eri sukuhaarojen yhteyshenkilöitä. Työtä kuitenkin riittää, sillä tilastolähteiden mukaan Suomessa yli 1300 henkilöä käyttää Vatanen nimeä, totesi Kyösti Vatanen.

Puheenjohtaja Kyösti Vatanen

Joensuun kaupungin tervehdyksen juhlaan toi kaupunginsihteeri **Jari Horttanainen**. Aluksi hän palautti mieleen, että Joensuun kaupungin ja sukuseuran ydinalueiden - Tuupovaaran ja Kiihtelysvaaran kuntien - liitoshistoria on varsin nuori. Yhteiselo sujuu hyvin. Horttanainen keskittyi kuvailemaan Joensuun mahdollisuuksia ja vahvuuksia muuttuvassa ympäristössä. Tavoitteena on luoda kaupunkilaisille hyvän elämän edellytykset, joihin kuuluvat mm. sopivat asumisen, koulutuksen ja harrastusten vaihtoehdot unohtamatta monipuolista kulttuurielämää ja hyviä kaupallisia palveluja.

Kaupunginsihteeri Jari Horttanainen

Juhlapuheen piti talousneuvos **Pekka S. Vatanen**. Hän kertoi suvun esi-isien saapuneen Tuupovaaran maisemiin 1650 luvulla. Suvun varsinainen historia alkoi v. 1715 Luostarinvaarasta ja seuraavan vuosisadan alussa Pomilosta. Pekka S. kuvaili suvun värikästä historiaa ja vahvoja henkilöitä. Sellaisina mainittakoon esimerkiksi veljekset Pekka ja Olli, molemmat taitavia kauppamiehiä. Pekka, myöhemmin Ukko Pekkana tunnettu, oli kiinnostunut erityisesti metsätaloudesta. Ollin erikoisalaa olivat hevoset ja hevostalous. Tänäpäin, lähes 150 vuotta myöhemmin voimme tunnistaa kaksi pääsukuhaaraa jälkeläisineen: Pomilon Vataset ja Konnunniemen Vataset. Molemmilla sukuhaaroilla on onnistuneiden sukupolven vaihdosten jälkeen hallussaan edelleen alkuperäiset kantatilat sekä esivanhempien hankkimaa muuta maaomaisuutta. Tuupovaaran Kakravaarasta v. 1908 Uskalin Munamäkeen muuttanut Antti

(Anders) Vatanen ja vaimonsa Sanna o.s. Rätty muodostivat alun kolmannelle laajalle levinneelle sukuhaaralle.

Pekka S. Vatanen

Vatasten asuinpaikkoja Tuupovaarassa esitteli kuvakokoelman muodossa Rekivaaran **Kyösti Vatanen**. Juhlissa läsnä olleita ihastutti Jukka Hirvosen kokoama vanhojen valokuvien näyttely ja erityisesti niistä koottu ja valkokankaalle heijastettu diasarja. Tuntui hyvältä nähdä mm. Kakravaaran uuden hirsitalon tulipalosta säästyneitä kuva-harvinaisuuksia. Jukka esitti myös katsauksen sukututkimukseen.

Rekivaaran Kyösti Vatanen

Jukka Hirvonen

Juhlaa kevennettiin **Timo Savinaisen** esittämällä harmonikkamusiikilla. Ohjelmaa täydensi Liikuntahalliin järjestetty Vatasten sukuun kuuluvien ja paikallisten käsityötaitureiden luomusten näyttely. Tosin aika ei oikein riittänyt niiden kovin syvälliseen tarkasteluun. Juhla päättyi yhteisesti laulettuun Karjalaisten lauluun.

Vuosikokous

Sukujuhlan jälkeen pidetty vuosikokous valitsi sukuseuran hallitukseen 2012-14 seuraavat henkilöt: puheenjohtaja Kyösti Vatanen, Kiihtelysvaara, Jukka Hirvonen, Imatra, Tarja Hukka, Kitee, Liisa Koponen, Outokumpu, Leo Vatanen, Helsinki, Pekka K. Vatanen, Tuupovaara ja Maija Väänänen, Tohmajärvi. Hallitus sai valtuudet käyttää ulkopuolisena asiantuntijajäsenenä ja seuran sihteerinä

Matti Koposta Outokummusta sekä Iisalmen Vatasten edustajana Anneli Saarista.

Sukuseura pitää yhteyttä jäseniinsä pääasiassa sähköisten viestimien avulla. Niistä käytetyimmät ovat sähköposti ja seuran omat kotisivut (www.vataset@org) facebook linkeineen. Jäsenlehti Vatas-Posti ilmestyy kaksi kertaa vuodessa.

Pirjo-Riitta Vatanen

Vatasten sukuseuralla oma facebook -ryhmä

verkko-osoitteessa: <https://www.facebook.com/groups/vatastensukuseura/>

Tämä on ryhmä kaikille Vatasille, heidän perheenjäsenilleen ja Vatasten sukuseuran toiminnasta kiinnostuneille. Täällä voi keskustella, tutustua, etsiä kauan kadoksissa ollutta pikkuserkkua, jakaa kuvia ja muistoja. Ryhmän jäsenet voivat lisätä ryhmään uusia jäseniä. Uusilta jäseniltä toivotaan esittelyä. Tervetuloa mukaan!

Yhteystiedot

Vatasten sukuseuran

puheenjohtaja:

Kyösti Vatanen
Kehtovaarantie 157
82170 Uskali
puh 0500 234815
vatanenk@gmail.com

Sukututkimus ja sukuseuran varapuheenjohtaja:

Jukka Hirvonen
Rautionkatu 21 C 19
55910 Imatra
puh 050 4636710
jukka.hirvonen@pp7.inet.fi

Sihteeri:

Matti Koponen
Pekkalankatu 28
83500 Outokumpu
puh 040 5690491
matti.koponen@telemail.fi

Hallituksen jäsenet:

Tarja Hukka
Riihiniementie 8 a
82430 Puhos
puh 050 5407597
tarja.hukka@hotmail.com

Liisa Koponen
Pekkalankatu 28
83500 Outokumpu
puh 040 5459472
liisa.koponen@telemail.fi

Leo Vatanen
Mäntytie 3 As 5
00270 Helsinki
puh 0400 701384
leo.vatanen@kolumbus.fi

Pekka K. Vatanen
Huosiovaarantie 71
82730 Tuupovaara
puh 045 3231883
pekka.k.vatanen@viestilinja.fi

Maija Väänänen
Sopentie 197
82600 Tohmajärvi
puh 050 5307613
maivaana@suomi24.fi

Sukututkimus:

Anja Saura
Mäntytie 21 B 19
00270 Helsinki
puh 040 7313719
anja.saura@gmail.com

Elsa Kaipio
Vanha Littoistentie 10 b 9
20660 Littoinen
puh 040 7667014
kaipiot@luukku.com

Anneli Saarinen
Kauratie 32
21610 Kirjala
puh 050 3651402
anneli.saarinen@parnet.fi

Sukuseuran sihteeri, Matti Koponen

Syntymäpaikka: Tuupovaara

Kotipaikka: Outokumpu

Vatashaara: 1783 syntyneen Kaisa Vatasen ja Antti Pesosen jälkeläinen viidennessä polvessa

Ammatti: Lukion opettaja, eläkkeellä

Perhe: Vaimo Liisa (s. Vatanen), kolme lasta, kolme lastenlasta

Harrastukset: Retkeily, kirjoittelu, mökkeily, savotointi

Aino Kurvinen, entinen sihteeri, kiittää

Isot ja lämpimät kiitokset kaikille Teille, että olen saanut olla monessa mukana Vatasten sukuseuran suunnittelusta ja perustamisesta alkaen. Tuupovaaran sukujuhlan ilmoittautumisten ja ohjelmalehtisen valmistumisen jälkeen lähdin innoissani mökille mustikanpoimintaan ja osuin kyyin kanssa samalle mättäälle.

Kyllähän se olj varsinni Eerolla harkka nahassa, miten mulle käyp sillon ropikutin jäläkeen ja oljhan sitä tosissaan tuperkuonnoksissa. Vuan niihän sitä alako tolokkuuntumaan ja piäs kimmertäytyy jalolleen. Männöö aikoo jotta voip puljautuu missään eikä aenakkaa juosta hanttoo mökillä marjamehtään ja koko ajan sielä on vorveisillaan kulukiissa. Tuntuu jottei koko assiissa ou mittään hurpoo.

”Suomennettuna”: Tuuperruin terassille. Oli monta onneksi-tekijää mukana; olin lähellä mökkiä - Ero tajusi tilanteen - tie on perille ja mökkimme on suht lähellä sairaalaa - hätäkeskus osasi lähettää osaavat henkilöt, jotka tiesivät mitä tehdään lyijynharmaalle tiedottomalle, jonka verenpaine ja pulssi eivät ole mitattavissa... Olin saanut anafylaktisen shokin ja Jorvissa sain hyvän jatkohoidon. Nyt kuljetan adrenaliinikynää mukana.

Kiitollisena saamastani ”jatkoajasta” voim olla edelleen mukana sukuseuramme toiminnassa **tiedotusryhmässä** yhdessä Jukan (Hirvonen) ja Anjan (Saura) kanssa toimittamassa mm. Vatas-posteja.

HARRASTUKSENA KÄSPAIKAT

Mieheni Feodor Heikki on Suojärven evakkoja, ortodoksi. Niinpä kiinnostuin toisesta kansankirkosta ja erityisesti käspaikoista. Sana ”paikka” tarkoittaa liinaa, huiivia tai pyyhettä. Alun perin käspaikka olikin oven suussa käsastian vieressä. Käsiä pesemättä ei saanut tupaan tulla eikä ristinmerkkiä tehdä. Nuorimman miniän kuului huolehtia, että käsastiassa on aina vettä.

Nykyisin käspaikka on noin kaksi – kuusi metriä pitkä ja 30 cm leveä pellavakangas, jonka päädyt on samalla tavalla kirjottu. Eniten käytetään punaista väriä ja etupistokirjontaa, jossa oikea ja nurja puoli ovat samanlaiset. Yhteisiä aiheita on, mutta jokainen kirjoo oman sovelluksensa mallista.

Neitsyt Maria - Jumalan äiti

Hänen päänsä ympärillä on sädekehä ja kädet ovat kohotettuina siunaukseen. Ortodoksien on helppo lähestyä rukouksin ja kiitoksin Neitsyt Mariaa, koska hän oli ihminen.

Kukkilintu - sielun lintu

Äitimme kertoi: ”Kun Pomilossa joku kuoli, avattiin ikkuna, jotta sielu pääsee vapaaksi”. Sama tapa oli tuttu myös Arne-enon vaimo Hertalle. Kukkilinnulla on päässä kruunu erotuksena maallisista linnuista. Usein kuvataan nokasta valuva kyynel. Ne ovat ilon, murheen, tuskan ja riemun kyyneleitä, jotka kerääntyvät linnun rintaan elämän kokemuksiksi. .

Elämänpuu

Kun sukupuu kertoo, mihin yhteisöön ihminen kuuluu, niin elämänpuu kuvaa yksittäisen ihmisen elämää. Jos vanhus ei enää jaksanut osallistua talon töihin, hän voi kuvata oman tarinansa käspaikkaan. Siitä voi lukea ilot ja surut, lasten lukumäärän ja koko elämän. Vastoinkäymiset ja murheet taittoivat oksat alaspäin. Kun elämä sujui hyvin, kasvoi kukkia elämänpuun oksiin.

Ornamentit

Kukkilinnut ja erilaiset kasviaiheet sopivat nauha- tai keskusornamentiksi käspaikan alareunaan tai keskusaiheen yläpuolelle. Luonto on täynnä sopivia aiheita myös käspaikkaan.

Myös eläimiä kirjottiin. Jos talon isänä oli ollut oikea hevosmies, saatettiin hevosilla kirjottu käspaikka laittaa arkkuun, että on ”pehmeämpi maata”. Silloin käspaikka kertoi rakkaudesta ja kaipuusta. Elämänpursi, kahdeksansakarainen ja vaeltajan risti ovat myös kirjonta-aiheita.

Käspaikka liittyi koko ihmisen elämään, syntymästä kuolemaan. Siihen käärittiin vastasyntynyt. Kuolemasta ilmoitettiin ikkunasta riippuvalla käspaikalla ja se oli aisan päässä, kun vainajaa vietiin hevosella kirkkomaalle. Juhlapyhinä tuvan seinille niitä ripustettiin kodin koristeeksi.

Käspaikasta muodostui hieno käsityötaiton näyte, ja tekijää arvostettiin, kun kangas pellavan kylvöstä lähtien oli omatekoista. Kerrotaan, että Suojärvellä saattoi morsiolla olla miehelään mennessään jopa 30 käspaikkaa, joita hän lahjoitti sulhasen sukulaisille. Syrjäseudulla pappi kävi kylässä ehkä vain kerran vuodessa. Silloin vuoden aikana valmistuneet käspaikat koottiin papin siunattaviksi, jolloin niistä tuli arvokkaita lahjoja. Vanhoihin käspaikkoihin sisältyi paljon rukousta ja ne olivat, ja ovat edelleen, suvun aarteita. Arvokas vieras vastaanotetaan vieläkin luostarissa käspaikalla, jonka päällä leivän keskellä on pieni suola-astia. Ikonin ympärille laskostettu käspaikka kuvaa ihmisen nöyryyttä. Luojan kasvattama pellava on ikonin kohdalla ja ihmisen tekemä kirjailu sen alapuolella. Käspaikka edustaa ortodoksista perinnettä, joka muistuttaa tuonpuoleisesta.

Eeva-Maija Mitronen, Pomilon sukuhaaran vanhin

Eila Vatasen ryijy ja Eeva-Maija Mitrosen käsipaikat

Hilja Ronkaisen tekemiä käsitöitä: nukkamatto, ryijy ja pellavaliinoja

Hilja Ronkainen

(1915 – 2003, s. Meriläinen, äiti Kaisa Tuomaantr. Vatanen) oli taitava kutoja. Hän kasvatti itse pellavat ja "keträsi" ne langoiksi. Toisena aikana ja riittäväällä koulutuksella hänestä olisi kehittynyt merkittävä tekstiilitaiteilija, Tuupovaaran Dora Jung.

Kuvat sukujuhlissa esillä olleista käsitöistä: Anja Saura

Etukannen kuva evakkoa varten polttomerkitystä kahvimyllystä: Jukka Hirvonen

Takakannen kuvat sukujuhlasta: Juho-Pekka Lankinen

Lehteä toimittaa Vatasen sukuseuran tiedotusryhmä: Jukka Hirvonen, Aino Kurvinen ja Anja Saura

